

Kotiseutukierros muistomerkkeineen

Sieviläisen, kulttuuritoimen ja Sievin kylät –hankkeen kotiseutukierros kiinnosti lähes puolta enemmän kuin oli ennakoilmoittautuneita. Linja-auto oli tupaten täynnä ja vielä henkilöautolakin lähdettiin torilta matkaan sangen suosiollisessa säässä viime sunnuntaina puolenpäivän aikaan. Aurinko pilkotti pilvien lomasta toivotellen matkalaisille antoisaa kiertoa ja kaikkien eniten unholaan jääneille historiallisesti arvokkaille muistomerkeillemme.

Alkajaisiksi ennen starttia katseltiin kuitenkin linja-auton ikkunoiden läpi torin kupeessa, pikku puistikon suojassa olevaa Suojeluskuntatalon muistokiveä. Muistokiven pystyttämisestä tulee muttimarkkina-lauantaina kuluneeksi tasan yksitoista vuotta, tiesi kotiseutukierrokselle mukaan lähtenyt **Marjatta Sairanen** kertoa.

Hänen jo edesmennyttä miehensä, veteraanityölle sydämensä antanut Ilmari Sairanen piti muistomerkkin paljastustilaisuudessa puheen ja luovutti kiven muistolaattoineen kunnan huostaan. Suojeluskuntatalon ja lottien muistomerkkin paljastivat aikoinaan pikkulottana ollut **Saara Kempainen** ja sotilaspoikana toiminut **Aaro Heinonen** noilla yhdeksitoista vuoden takaisilla muttimarkkinoilla.

Suojeluskuntatalo rakennettiin vuonna 1938. Rakennus muutettiin kunnantaloksi seitsemän vuotta myöhemmin eli vuonna 1945. Vuonna 1990 kirjas-

ton vieressä, nykyisen torin paikalla sijainnut rakennus purettiin sittem pois paikaltaan. Seitsämän vuotta purkamisen jälkeen talon paikalle saatiin muistomerkki.

Muistomerkkinä oleva 8000 kiloa painava kivi on löydetty Pajulan palveluskuksen takaa. Muistokiven laatan on työstänyt Toholammin käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen opettaja **Ari Haapamäki**.

Taas kuului virrenveisuuta Peltosalosta

Torilta Korkia-ahon linja-auton ratissa istunut **Veijo Takanen** otti suunnaksi Salonmäen ja Hernesalon. Toiseksi kohteeksi hankesuunnittelija **Anne Ruuttula-Vasari** ja vapaa-aikatoimen ohjaaja **Outi Ojala** olivat poimineet ja tällekin valinnalle Sievi-seuran siunauksen saaneen **Matti Toivolan** talon tuntumassa olevan Peltosalon kalmiston muistomerkkin.

Peltosalon kyläkalmistoon on haudattu vainajia 1500 –luvulla, ehkä myöhemminkin. Kalmisto oli aikoinaan useimmille kylän asukkaille vain väliaikainen hautapaikka. Huonoilla ajokeleillä kuolleet sijoitettiin Peltosaloon ja vietiin sitten paremmilla keleillä Kalajoelle. Kulkutauteihin kuolleita ei uskallettu kuitenkaan kaivaa uudestaan esiin, vaan heidän tomujansa kätki Peltosalon multa lopullisesti uumeniinsa.

Kalmisto löytyi aikoinaan vahingossa. Savenoton y-

teydessä paikalta löydettiin ihmisen luita. Vainajien viimeistä lepopaikka haluttiin kuitenkin kunnioittaa, joten saveonottoa paikka valittiin kauempaa. Luulöydöt yhdistettiin perinnetietoon, jonka mukaan 1550-luvulla perustetun Jakolan talon mailla on ollut kalmisto, tietää **Anne-Ruuttula Vasari** kertoa.

Perinnetiedon mukaan muillakin kylillä on omat kalmistonsa, muun muassa Jokikylällä ja Kiiskilässä, niitä ei vain ole vielä löydetty. Vanhallakirkolla, Verrosen mailla taitaa olla myös vielä muistomerkkiä vaille oleva kalmiston paikka, siitä tietoa hankesuunnittelija **Anne Ruuttula-Vasari** on tuonut Vantaalla asuva **Raija Kaskela**, tyttösukunimeltään **Verronen**.

Peltosalon kalmiston muistomerkki on pystytetty Sievi –seuran toimesta 1970-luvun loppupuolella. Muistokiveä oli pystyttämässä **Arvi Toivola** ja hänen poikansa **Antti Toivola**, kertoo oppaanamme mukana ollut **Martti Härkönen**.

Hernesalon mailta on löytynyt taidokkaasti tehty kivitaltan palanen, jota on 5000 – 6000 vuotta sitten käytetty nahan perkitsemiseen. Kivitaltan palasen on löytänyt **Matti Toivola**, joka kävi esittelemässä historiallisen löytönsä kotiseutukiertolaisille. Ja koska vierrenveisuuta on aikoinaan kuulunut Peltosalosta veisattiin kyläkalmiston paikalla sunnuntainakin vähän ennen poislähtöä vielä Herraa hyvää kiittäkää.

Sieviläisen, kulttuuritoimen ja Sievin kylät –hankkeen onnistunut muistomerkkikiertokierros päättyi paistamista vaille valmiit makkarat.

Peltosalon kalmiston paikalta kuuluu virrenveisu vieläkin – kuului ainakin sunnuntaina.

Peltosalon muistomerkki on pystytetty Hernesaloon 1970-luvun loppupuolella.

Sotia ja taisteluita

Sievin pitäjän kirkonkylältä noin kahdeksan kilometriä kaakkoon päin on eräs Alakukka niminen paikka.

Tuonne sydämaan korpeen olivat isonvihan aikaiset paikkakunnan asukkaat rakentaneet piiloportin. Pirtin rakentajat olivat sanelleet, etteivät ryssät osaa

sinne tulla. Pirtissä olleet pakolaiset olivat tehneet merkkejä puiden runkoihin tien löytääkseen, sillä pirtti oli synkän korpimaan keskellä.

Ryssät olivat sattumalta löytäneet merkit ja seurasiivat niitä. Samana päivänä, kun viholliset löysivät pirt-

tin, oli asukkaista eräs vanha mies pienen tyttön kanssa lähtenyt metsään marjoja etsimään.

Metsässä pieni lintu oli lentänyt tytön olkapäälle ja alkanut laulaa surullisella äänellä. Silloin sanoi vanhus tyttölle: ”Nyt ei mennä pirtille, tämä ennustaa paha.”

Ja vähän ajan perästä piilopirtin suunnasta alkoi kuulua huutoja ja ampumista. Ryssät olivat tulleet pirtille ja teurastus alkoi.

Ryssät tappoivat kaikki pirtissä olleet asukkaat. Vain marjoja poimimassa ollut vanhus ja tyttö pelastuivat vainoojan käsistä. Tarina ei

kerro, montako vihollista taistelussa kaatui.

Oheinen ja paljon muitakin mielenkiintoisia tarinoita löytyy kirjasta ”Sievistä sommaan näköön”.

en Sievi-viikon historiallisinta antia

Ätöty erämaan rauhaa huokuvaan Maasydämenjärven rantamaisemaan, jossa odotti kahvi

Salaman iskussa surmansa saaneiden muistomerkki

Kolmas tutustumiskohteena ollut muistomerkki löytyi Jokikylältä, kauniina virtaavan, kalaisan Vääräjoen varrelta.

Kyläyhdistyksen puheenjohtaja **Elvi Hautala** oli vastaanottamassa matkalaiset mehun ja marjapiirakan kera. Kyllä luonnon helmaan katetun pöydän antimet jo maistuiivatkin kotiseudun historiasta kiinnostuneille.

Ensimmäiseksi herkutteluhetken jälkeen poikettiin laavulle, jossa monet Etelä-Suomessa asuvat kalamiehetkin silloin tällöin majaillevat, kertoo **Eero Jokitalo**, joka on yksi oppaistamme.

Matkaan kutsuttu **Kauko Huhtala** puolestaan kertoi alueen kasveista ja linnuista mielenkiintoisia tarinoita. Tämä tässä on Korpi-imarre. Näistä maisemista löysimme edesmenneen luontoihmisen, **Erkki Huitulan** kanssa pienen linnun, Peukaloisen. Vääräjän varresta löytyy paljon erikoisuuksia, selvittää harvinaisen hyvällä muistilla siunattu **Kauko Huhtala**.

Laavulta astelemme Vääräjoen koskenperkaustyömaan muistomerkille. Kivi ja sen tarina pysäyttää. Juuri muistokiven paikalla saivat surmansa 28.5.1929 salamaniskusta koneenkäyttäjät **Jaakko Hilliaho** ja työnjohtaja **Oskari Ojalehto**.

Hilliaho oli syntynyt Sievissä syyskuussa 1900. Hän oli kuollessaan vain 28

–vuoden ikäinen. Haapavedellä syntynyt Ojalehto oli viisi vuotta Hilliahoa vanhempi.

Surma pysäytti koko kylän. Muisto koskenperkauksesta ja sen aikana sattuneesta tragediasta haluttiin säilyttää jälkipolville, siksi muistomerkki pystytettiin kuusitoista vuotta sitten Vääräjoen varteen.

Muistokivihankkeen aikana olivat vahvasti mukana **Pentti Kangas** ja **Pentti Hietämäki**, kertoo Jokikylältä kirkonkylälle muuttanut oppaamme Eero Jokitalo.

Arkkuinpirtin verilöyly

Kotiseutukierroksen lopuksi matkasimme Pikkuradan varrella olevalle Arkkuinnevalle. Siellä on ollut aikoinaan piilopirtti jossa isonvihan aikana on surmattu suuri joukko sieviläisiä.

Jo edesmennyt suuri kotiseutuihminen ja muistomerkkin surmapaikalle touhunnut **Aarre Alopaeus** on kirjoittanut verilöylystä: ”Tehkäämme hiljainen matka Arkkuinnevalle, piilopirtin jäänteille ja kymmenien viattomien surmattujen sieviläisten lasten ja aikuisten unohduksen helmaan vaipuneille haudoille. Tänne erämaahan he vaelsivat armostonta vainolaista paeten, mutta tämäkin toivon kipinä sammui.

Kolmattakymmentä kasakkaa hiipii yön hämärässä Tuohinevan salmeen, yllättää ja surmaa vartijat. Tuskin aamu sarastaa, kun

piilopirtin viimeinen vartija havahtuu ja huutaa ”Maa nousee, mehtä lähenee!”

– Mutta liian myöhään. Pyssy pamahtaa, veri pulpahtaa vartijan rinnasta, ja vainaja vierähtää pirtinkatolta alas –viimeinenkin toivonkipinä on sammunut.

Kasakat viskaavat näkösuojana käyttämänsä havut syrjään ja julmaakin julmempi teurastus alkaa. Kauhusta jähmettyneitä lapsia, pakenevia naisia, verisiä vanhuksia.

Isonvihan aika (1714-1721) oli vaikeaa aikaa sieviläisille, kuten muillekin Pohjanmaan asukkailla.

Vuonna 1714 venäläiset joukot saapuivat Kalajokilaaksoon. Sievin taloja ryöstettiin tai poltettiin ja ihmiset kärsivät. Asukkaat pakenivat vainolaista piilopirteille metsiin tai Savoona asti. Piilopirtejä oli Sievissä useita. Yksi niistä oli Arkkuinpirtissä. Muistitiedon mukaan Arkkuinpirttiin pakeni kymmeniä sieviläisiä, heidät kaikki surmattiin.

Arkkuinnevalta matkasimme vielä tietopuoleisten oppaamme kanssa, joita edellä mainittujen lisäksi olivat **Heikki Lahti** ja **Olaavi Hanhiniemi**, Maasydämenjärvelle paistamaan makkaraa ja juomaan Sievi-seuran jäsenten **Merja Nissisen**, **Leena Knuutin** ja **Kalevi Rajalan** keittämää kavia.

Kotiseutukierros sai kehuja ja sen toivottiin sisältyvän jatkossakin Sievi-viikon ohjelmaan. Toive aiottiin pitää mielessä ja toteuttaa tulevinakin kesinä.

Arkkuinpirtin muistomerkkin tutumassa on virrannut veri isonvihan aikaan.

Elvi Hautala tarjoi mehua ja piirakka Vääräjoen muistomerkille matkaaville.

Näätä-Jumala

Sievin tunnetuin, tietäjä/parantaja lienee ollut Näätä-Jumala. Saukonperällä Näätälän talossa asustanut tietäjä syntyi kaksisataa vuotta sitten ja oli nimeltään **Matti Andersinpoika Näätä**.

Maankuuluksi tullut mies matkasi Reisjärveltä Sieviin v.1846 ja asettunut asumaan Sikalankylän Saukonperälle.

Perimätiedon mukaan Näätäkankaan parantajalle olisi tullut potilaita Pietarista saakka. Parhaimpana aikana tietäjämiehellä oli kestikievarista varattuna oma vastaanottohuone.

Perimätieto ei kerro, mistä Näätä-jumala on aikoinaan tietonsa ja taitonsa parantamisesta ja parantavista

lääkkeistä oppinut. Näätälän talon eteläisellä rinteellä on sijainnut paja, jossa kansanparantajan on kerrottu lääkkeitään sekoitelleen ja keitelleen.

Monenlaisiin vaivoihin Näätäkankaan parantajan pajasta on kertomusten mukaan apua haettu. Hyvä Näätä-jumala lienee ollut

mielenhäiriöisten ihmisten parantajana. Näätä-jumalan elinaikana ihmiset uskoivat mielenhäiriöiden johtuvan säikähdyksestä, jopa sellaisesta, josta ei itsekenties ollut edes tietoinen. Hoitoon tullessa selvitettiin ensin syy, johon vastatoimet kohdistettiin. Tärkeä osuus on ollut pesemisellä. Pesu-

veden kuumentamisella samoin kuin sen poisviennillä pesun jälkeen, oli kussakin tapauksessa tarkat säännöt. Liekö totta vai tarua - muistiin on kuitenkin merkitty Näätä-jumalan laiskuuden parantamismenetelmä. Parantamisen hinnoista ei ole tietoa, mutta suomalaisen perinteen mukaan täysinä-

sellä viinapullolla on ollut suuri merkitys parantajan parannushaluun.

Suusta suuhun kulkiessaan kertomukset Näätä-jumalasta ovat muuttuneet ja saaneet piirteitä toisista vastaavista kertomuksista. Varmaa kuitenkin on, että Näätä-jumala on elänyt ja toiminut tietäjänä ja parantajana. **IS**